

Wyrok z dnia 11 stycznia 2008 r.

I UK 191/07

W ocenie niezdolności do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) nie uwzględnia się kwalifikacji nabytych wiele lat przed wystąpieniem ryzyka ubezpieczeniowego i dotyczących zawodu, do wykonywania którego ubezpieczony nie był nigdy zdolny z przyczyn zdrowotnych.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza (sprawozdawca), Sędziowie SN: Józef Iwulski, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 11 stycznia 2008 r. sprawy z odwołania Stanisława C. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B.-B. o rentę z tytułu niezdolności do pracy, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 grudnia 2006 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 28 kwietnia 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w B.-B. wstrzymał wnioskodawcy Stanisławowi C. rentę z tytułu niezdolności do pracy z ogólnego stanu zdrowia począwszy od 1 kwietnia 2004 r. - powołując się w uzasadnieniu na orzeczenie lekarza - orzecznika z dnia 8 kwietnia 2004 r., który stwierdził, że jest on osobą zdolną do pracy.

We wniesionym odwołaniu Stanisław C. zażądał zmiany decyzji organu rentowego z dnia 28 kwietnia 2004 r. poprzez przyznanie mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy od dnia 1 kwietnia 2004 r. W uzasadnieniu odwołania stwierdził, iż występujące w jego organizmie schorzenia uniemożliwiają mu wykonywanie pracy blacharza-dekarza, pracy na wysokości.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniosł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku Białej wyrokiem z dnia 10 grudnia 2004 r. [...] oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że Stanisław C., będący z zawodu stolarzem, blacharzem - dekarzem, portierem, nabył w oparciu o decyzję organu rentowego z dnia 22 sierpnia 1997 r. prawo do renty z tytułu III grupy inwalidzkiej od 13 lipca 1997 r. z powodu stłuczenia mózgu, zmian zwyrodnieniowych kręgosłupa z dyskopatią szyjną i lędźwiową i przewlekłego zespołu bólowego kręgosłupa. ZUS-Oddział w B.-B. wypłacał wnioskodawcy świadczenie rentowe nieprzerwanie do 28 lutego 2003 r. Orzeczeniem z dnia 30 października 2003 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej zmienił decyzję organu rentowego z dnia 4 kwietnia 2003 r. i przyznał ubezpieczonemu rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 marca 2003 r. do 31 marca 2004 r. w oparciu o ustalenia wypływające z opinii biegłego neurologa Renaty M.-J. Dnia 29 marca 2004 r. wnioskodawca Stanisław C. wystąpił do organu rentowego o przyznanie mu prawa do renty od dnia 1 kwietnia 2004 r., ZUS-Oddział w B.-B. skierował ubezpieczonego do lekarza-orzecznika, który w orzeczeniu z dnia 8 kwietnia 2004 r. przyjął, że choroba zwyrodnieniowa kręgosłupa z dyskopatią na wysokości C5/C6 i C6/C7 oraz na wysokości L4/L5 i L 5/S1, stan po urazie twarzoczaszki, przewlekła obturacyjna choroba płuc bez niewydolności wentylacyjnej i oddechowej, niezborność nadwzroczna obu oczu z niedowidzeniem oka prawego, zez zbieżny naprzemienny i oczopląs poziomy nie ograniczają możliwości zarobkowych ubezpieczonego; jest on osobą zdolną do pracy.

Na podstawie opinii biegłego pulmonologa Sąd Okręgowy ustalił, że odwołujący się w przeszłości chorował na gruźlicę płuc, która obecnie jest wyleczona. Obecnie w płucach brak zmian. Stwierdzony u niego przewlekły nieżyt oskrzeli nie pozwala jednak na przyjęcie, że wnioskodawca utracił w znacznym stopniu zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Stan narządu oddechowego nie pozwala przyjąć, iż odwołujący się jest osobą o częściowej niezdolności do pracy. Na podstawie opinii biegłego reumatologa ustalono, że zwyrodnienia kręgosłupa szyjnego i lędźwiowego nie upośledzają czynności narządu ruchu i nie powodują niezdolności do pracy. Z kolei na podstawie opinii biegłego okulisty ustalono, że astygmatyzm nadwzroczny obu oczu z niedowidzeniem prawego oka, wada wrodzona - zez zbieżny naprzemienny - zwłaszcza prawego oka, wada wrodzona - oczopląs poziomy - pozwalają przyjąć, iż ubezpieczony jest osobą o częściowej niezdolności do

pracy, od dzieciństwa, bez pogorszenia niezdolności do pracy w okresie świadczenia pracy. Odwołujący się został źle zakwalifikowany do pracy w charakterze dekarza - blacharza. Z racji tego, iż ubezpieczony przez ostatnie 14 lat świadczył pracę jako portier, jest osobą zdolną do pracy w tym charakterze. Natomiast choroba zwyrodnieniowa kręgosłupa szyjnego i lędźwiowo - krzyżowego z dyskopatią lędźwiowo - krzyżową i stan po urazie twarzoczaszki pozwalają - zdaniem Sądu Okręgowego - przyjąć, że wnioskodawca Stanisław C. jest osobą zdolną do pracy z punktu widzenia neurologicznego. Za takim ustaleniem przemawia prawidłowa ruchomość kręgosłupa z zaznaczonymi śladowo objawami korzeniowymi po lewej stronie, która jednak w ostateczności nie powoduje dysfunkcji kończyn dolnych i objawów niewydolności narządu ruchu w stopniu uniemożliwiającym ubezpieczonemu wykonywanie pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

Sąd Okręgowy oparł się w całości na opiniach biegłych sądowych, co do braku istnienia u ubezpieczonego niezdolności do pracy koniecznej do uwzględnienia odwołania. W ocenie Sądu żadna ze stron postępowania nie zakwestionowała skutecznie wniosków końcowych wpływających z tych źródeł dowodowych, co pozwoliło Sądowi uznać sprawę za wyjaśnioną do stanowczego rozstrzygnięcia. Sąd podkreślił, że autorzy opinii to lekarze nie tylko o wysokich kwalifikacjach zawodowych, ale również posiadający spore doświadczenia zawodowe, zwłaszcza w sporządzaniu opinii w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Sąd rozpoznając odwołanie ubezpieczonego oddalił wnioski dowodowe odwołującego się o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych okulisty i neurologa, „z powodu wyjaśnienia podstawowej przesłanki w sprawie, którą było istnienie u odwołującego się takiego rozstroju zdrowia, który uzasadniałby przypisanie mu niezdolności do pracy, z uwagi na okresowość poprzedniego świadczenia rentowego”. Zgodnie bowiem z art. 134 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) organ rentowy wstrzymuje wypłatę świadczenia, jeżeli powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie lub ustanie prawa do niego. Ustawową definicję niezdolności do pracy zawiera art. 12 tej ustawy, zgodnie z którym niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. W dalszych jednostkach redakcyjnych przepis ten rozróżnia dwa stopnie niezdolności do pracy: częściową i całkowitą. Oznacza to, że wystarczającą przesłanką do przyznania renty wnioskodawcy byłby fakt, że jest

on osobą co najmniej o częściowej niezdolności do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS i utracił w znacznym stopniu zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykluczyło ustalenie tej przesłanki.

Apelację od powyższego wyroku wniósł ubezpieczony.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 19 grudnia 2006 r. [...] oddalił apelację. Sąd Apelacyjny ustalił, że ubezpieczony od lipca 1997 r. zaliczany był do III grupy inwalidów, a następnie do osób częściowo niezdolnych do pracy, z powodu stanu po upośledzeniu mózgu - cerebrałstenu pourazowego, zmian zwyrodnieniowych kręgosłupa z dyskopatią szyjno-lędźwiową, skrzywienia kręgosłupa i przewlekłego zespołu bólowego. Prawo do renty na okres do 31 marca 2004 r. przyznał mu Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej wyrokiem z dnia 30 października 2003 r. [...], dokonując ustaleń o występowaniu u niego częściowej niezdolności do pracy w oparciu o opinię biegłego specjalisty neurologa dr n. med. Renaty M.-J., która częściową, okresową (do dnia 31 marca 2004 r.) niezdolność do pracy ubezpieczonego uznała przy rozpoznaniu nasilonych zmian zwyrodnieniowo-dyskopatycznych i podrażnieniowych oraz stanu po wstrząśnieniu mózgu z objawami patologicznymi. Ponieważ wydana w postępowaniu pierwszoinstancyjnym opinia biegłego neurologa Jacka S. nie wyjaśniła dokładnie na czym polega poprawa stanu zdrowia ubezpieczonego, którego biegły uznał obecnie za zdolnego do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji, a z kolei opinia biegłej w zakresie okulistyki Teresy S.-D. nie odnosiła się w sposób wnikliwy do kwestii wystąpienia u ubezpieczonego w okresie zatrudnienia istotnego pogorszenia stanu narządu wzroku, przy ustaleniu występowania schorzenia narządu wzroku od dzieciństwa, Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe zasięgając (dla oceny stanu zdrowia ubezpieczonego i związanej z nim zdolności do pracy) wiadomości specjalnych jeszcze innych biegłych: specjalisty chorób oczu oraz zespołu biegłych: neurologa i ortopedy - traumatologa.

Sąd Apelacyjny ustalił, że występujące u ubezpieczonego w przebiegu schorzeń: dolegliwości w postaci zmian zwyrodnieniowych kręgosłupa szyjnego i lędźwiowego z dyskopatią lędźwiowo-krzyżową, bólów wielostawowych, przebytego urazu głowy ze wstrząśnieniem mózgu, zespołu mózdkowego lewostronnego o niewielkim nasileniu objawów i niedowidzenia oczu, nie powodują obecnie jego nieśprawności uniemożliwiającej pracę zgodną z kwalifikacjami, z tym, że nie powinien

on pracować na wysokości. Choć w przeszłości rozpoznawana była u niego cerebra-
stenia pourazowa, obecnie nie ma wyraźnych objawów ze strony ośrodkowego
układu nerwowego poza mózdkowymi polegającymi na nieznacznej niezdolności
kończyn lewych oraz oczopląsie. Stan psychiczny nie zdradza wyraźnych nieprawi-
dłowości, a objawy będące konsekwencją dyskopatii w odcinku szyjnym i lędźwio-
wym obecnie nie występują. Dolegliwości ze strony kolan są najpewniej spowodowa-
ne uszkodzeniem łąkotki, co może być leczone operacyjnie. W ocenie Sądu Apela-
cyjnego, nie pozostaje w sprzeczności z opiniami biegłych opinia biegłego neurologa
dr n. med. Renaty M.-J., skoro biegła ta wskazywała na okresowy charakter niezdol-
ności do pracy ubezpieczonego związanej z występującymi wówczas u niego ce-
chami zespołów korzeniowych ubytkowych i podrażnieniowych, a zatem przewidy-
wała możliwość poprawy stanu jego zdrowia po dniu 31 marca 2004 r.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że kontrolą Sądów obu instancji w niniejszym
postępowaniu objęta jest decyzja organu rentowego z dnia 28 kwietnia 2004 r., a
zatem okoliczności wskazywane w piśmie procesowym skarżącego z dnia 14 grudnia
2006 r. (pogorszenie stanu zdrowia, z czym związana ma być konieczność sterydote-
rapii od czerwca 2006 r.), nie mogą mieć wpływu na ocenę stanu jego zdrowia wy-
stępującego w kwietniu 2004 r. Natomiast celem hospitalizacji ubezpieczonego w
Szpitalu Klinicznym [...] Katedry i Kliniki Chorób Wewnętrznych i Reumatologii A.M. w
czerwcu 2006 r. była diagnostyka w kierunku reumatoidalnego zapalenia stawów i
wykazała ona brak podstaw do rozpoznania tego schorzenia. Istotne jest też, że
wszyscy biegli wydali opinie w przedmiocie stanu zdrowia ubezpieczonego i związa-
nej z nim zdolności do pracy po uprzednim badaniu przedmiotowym ubezpieczo-
nego, uwzględniając wyniki przeprowadzonego badania.

Na podstawie opinii biegłej specjalisty chorób oczu Marioli P. (opinia z dnia 24
czerwca 2006 r.) Sąd Apelacyjny ustalił, że ubezpieczony z powodu wrodzonej wady
wzroku - zeza zbieżnego naprzemiennego z niedowidzeniem oka prawego - nie po-
winien być nigdy zakwalifikowany do pracy blacharza-dekarza, wykonywanej na wy-
sokości. W okresie zatrudnienia, w szczególności wskutek wypadku, któremu uległ w
1987 r. nie doszło do istotnego pogorszenia stanu narządu wzroku. Stwierdzony od
urazu w 1987 r. oczopląs mógł obok wady wzroku istnieć od urodzenia, ale z powodu
braku dowodu na to w dokumentacji nie można wykluczyć podłoża urazowego tego
schorzenia. Niezdolność do pracy w zawodzie dekarza-blacharza wynika jednak z
wrodzonej wady wzroku, a oczopląs jest tylko dopełnieniem tego stanu. W 1997 r.

wystąpiło dodatkowo niewielkie pogorszenie ostrości wzroku oka lewego, co może być przeciwwskazaniem do pracy przy maszynach w ruchu. Z wyjątkiem pracy na wysokości, ubezpieczony jest zdolny do każdej innej pracy niewymagającej widzenia obuocznego.

Mimo zastrzeżeń zgłoszonych przez skarżącego do opinii biegłej Marioli P., nie uznając ich zasadności, Sąd Apelacyjny ocenił opinię tę jako w pełni miarodajną, mając na uwadze fachowość autorki, wyjątkową wnikliwość w analizie dokumentacji lekarskiej dotyczącej całego okresu leczenia przez ubezpieczonego schorzenia narządu wzroku, a także jej zbieżność z opinią biegłej Teresy S.-D. badającej ubezpieczonego na zlecenie Sądu pierwszej instancji, a także z opinią biegłej specjalisty okulisty Haliny M., w której biegła ta uznała, że ubezpieczony nie utracił w znacznym stopniu zdolności do pracy. Ze względu na stan wzroku jest trwale niezdolny do pracy w zawodzie blacharza-dekarza, ale może wykonywać każdą pracę niewymagającą precyzyjnego widzenia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wszystkie wydane w sprawie opinie biegłych, (także opinia biegłego pulmonologa) dostarczyły wiadomości specjalnych w zakresie niezbędnym do prawidłowego wyrokowania w sprawie, stąd wnioski dowodowe ubezpieczonego o dopuszczenie dowodu z opinii kolejnych biegłych sądowych w zakresie neurologii, okulistyki, ortopedii-traumatologii i reumatologii, Sąd uznał za nieuzasadnione potrzebą procesową i oddalił je.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rodzaj dotychczas wykonywanych przez ubezpieczonego prac (np. portiera-rewidenta przez okres blisko 13 lat, stolarza - także przy ręcznym wyrobie galanterii drewnianej) oraz okoliczność, iż zawodu blacharza-dekarza wyuczył się on mimo występujących z powodu stanu narządu wzroku przeciwwskazań do wykonywania tego zawodu, przemawiają za uznaniem, że pracy zgodnej z poziomem posiadanych przez ubezpieczonego kwalifikacji, o których mowa w art. 12 ust. 3 ustawy o FUS, nie można ograniczać do pracy blacharza-dekarza. Tym samym spowodowany stanem zdrowia brak możliwości wykonywania pracy na wysokości oraz prac wymagających dobrego obuocznego widzenia (precyzyjnych), przy występowaniu także przeciwwskazań do pracy przy maszynach będących w ruchu, nie stanowi o znacznym ograniczeniu zdolności ubezpieczonego do pracy zgodnej z poziomem posiadanych przez niego kwalifikacji, czyli o jego niezdolności do pracy w rozumieniu art. 12 ustawy o FUS, warunkującej prawo do dochodzonego przez niego świadczenia. Sąd Apelacyjny ustalił, że pracę w zawodzie blacharza-dekarza ubezpieczony wykonywał od 26 września 1980 r. do 15 grudnia 1981

r., a następnie (przed nabyciem uprawnień rentowych) od 18 grudnia 1981 r. do 30 listopada 1993 r. pracował jako portier-rewident, zaś później do 31 maja 1998 r. jako pomoc stolarza przez 6 miesięcy wykonywał pracę chałupniczą związaną z ręczną i mechaniczną obróbką drewna.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony w całości przez ubezpieczonego skargą kasacyjną, w której wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej z dnia 10 grudnia 2004 r. [...] i orzeczenie zmiany decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B.-B. z dnia 28 kwietnia 2004 r. [...] i przyznanie odwołującemu się prawa do renty stałej z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 kwietnia 2004 r., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej z dnia 10 grudnia 2004 r. [...] i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bielsku-Białej z pozostawieniem temu Sądowi do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Skarga kasacyjna została oparta na zarzucie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 12 ust. 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r. - o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), polegającą na przyjęciu, że odwołujący się nie utracił w znacznym stopniu zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji, pomimo tego że stan zdrowia uniemożliwia mu wykonywanie prac na wysokości, prac wymagających dobrego obuocznego widzenia oraz prac przy maszynach będących w ruchu, a odwołujący się jest z zawodu blacharzem - dekarzem, zatrudnionym w ostatnim czasie na stanowisku portiera - rewidenta oraz w charakterze pomocy stolarza i chałupnika - stolarza.

Sąd Najwyższy, zważył co następuje:

Podstawa skargi kasacyjnej okazała się nieuzasadniona. Sąd Apelacyjny nie dokonał błędnej wykładni art. 12 ust 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a w szczególności nie przyjął niewłaściwego rozumienia przesłanki uzasadniającej nabycie prawa do świadczenia rentowego polegającej na utracie w znacznym stopniu zdolności do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Stosowanie przepisu art. 12 ust. 3 należy odnieść do ustalonego w sprawie stanu faktycznego, który jest wiążący dla Sądu Naj-

wyższego (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Oba Sądy orzekające w tej sprawie prowadziły wielowątkowe i obszernie postępowanie dowodowe i ustaliły, że ubezpieczony po przeszkoleniu w ramach OHP nabył kwalifikacje blacharza-dekarza. W tym zawodzie pracował jednak tylko przez ponad rok, a następnie przez kilkanaście lat -przed wystąpieniem u niego okresowej, częściowej niezdolności do pracy - wykonywał pracę portiera-rewidenta i prace stolarskie. Ustalono ponadto, że ubezpieczony z uwagi na wrodzoną wadę wzroku nigdy nie był zdolny do pracy w zawodzie blacharza-dekarza związanej z robotami na wysokości. Tylko prac na wysokości i przy maszynach w ruchu nie może on wykonywać, według stanu zdrowia ustalonego dla dnia wydania zaskarżonej decyzji organu rentowego. W świetle tych ustaleń usprawiedliwiony jest wniosek o tym, że poziom kwalifikacji w rozumieniu art. 12 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach nie obejmuje w przypadku ubezpieczonego zawodu blacharza - dekarza. Sąd Najwyższy przyjmował wprawdzie w swym orzecznictwie, że poziom kwalifikacji dotyczy także umiejętności nabytych poprzez odbycie kursów i szkoleń a nie tylko poziomu wykształcenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2006 r., I UK 103/06, OSNP 2007 nr 17-18, poz. 261), jednakże sytuacja ubezpieczonego jest odmienna od będącej przedmiotem analizy w tamtej sprawie. Odmienność ta wyraża się w bardzo krótkim czasie wykonywania wyuczonego zawodu, długim okresem, jaki upłynął od jego wykonywania, podczas którego ubezpieczony zarabkował w inny sposób i braku zdolności do wykonywania zawodu blacharza dekarza również przed pogorszeniem się jego stanu zdrowia uzasadniającym okresową częściową niezdolność do pracy (od urodzenia). Trzeba bowiem podkreślić, że ryzyko ubezpieczeniowe w zakresie renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy obejmuje utratę możliwości zarabkowania przy wykonywaniu pracy zgodnej z poziomem kwalifikacji na skutek dysfunkcji organizmu. Nie obejmuje ono niemożności zarabkowania w zawodzie, do wykonywania którego ubezpieczony nigdy nie był zdolny z uwagi na wrodzoną wadę a w którym pracował krótko i na długi czas przed okresowym pogorszeniem się jego stanu zdrowia. W tych okolicznościach słuszny był wniosek prezentowany w zaskarżonym orzeczeniu o niespełnieniu przez ubezpieczonego koniecznej przesłanki do uzyskania renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w postaci niezdolności (w znacznym stopniu) do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Wniosek ten został wyprowadzony po dokonaniu prawidłowej wykładni art. 12 ust 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Z tych przyczyn skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴
k.p.c.

=====